

Але на сьогодні жодна з країн Європи чи світу не спроможна вирішити свої екологічні проблеми самостійно. Потрібні чіткі узгоджені дії всіх країн, їх координація на міжнародно-правовій основі. Тому, члени ЄС відмовились від одноосібного вирішення екологічних проблем та активно беруть участь у діяльності міжнародних природоохоронних організацій та міжнародному нормотворчому процесі в цілому. З метою об'єднання країн-членів у сфері охорони навколишнього природного середовища в ЄС діють такі консультативні органи: Мережа ЄС з імплементації та застосування екологічного права (IMPEL), Європейський консультативний форум з навколишнього середовища та сталого розвитку (ECFESD); Європейська консультативна рада з питань охорони навколишнього середовища (EEFC); Європейська агенція довкілля (EEA) та ін.

Спеціалізовані установи та організації ЄС у сфері охорони навколишнього середовища тісно співпрацюють з міжнародними організаціями, зокрема з Організацією Об'єднаних Націй (ООН) з питань навколишнього середовища. Комітет екологічної політики Європейської економічної комісії ООН (ЕЕК) є колективним органом держав-членів ЄЕК, який формує засади політики в галузі навколишнього середовища та розвитку на Європейському континенті.

Під егідою ЄЕК у 1991 р. розпочався важливий загальноєвропейський політичний процес, що отримав назву «Довкілля для Європи», спрямований на захист довкілля та сталий розвиток в Європі в контексті її демократизації. В основі програми лежить ідея міждержавного співробітництва країн Європейського континенту на рівні Міністрів охорони довкілля. Програма являє собою широку стратегію спільних дій локальних, національних і міжнародних інститутів щодо вирішення екологічних проблем європейського регіону.

На сучасному етапі в ЄС активно вдосконалюється та уніфікується правове регулювання з охорони довкілля. Держави-члени ЄС інтегрують завдання охорони навколишнього середовища в нормативно-правові акти своїх держав, що діють у всіх сферах політики. ЄС приймає численні директиви про охорону довкілля, які держави-члени інкорпують у національне право. Зокрема, оновленню піддаються акти, які закладають правову базу системи збору та обробки екологічної інформації, моніторингу навколишнього середовища, екологічної сертифікації, проведення оцінки впливу на навколишнє середовище, механізму фінансування екологічних заходів. Здійснюються спроби кодифікації численних норм у галузі екологічної стандартизації та сертифікації. Вирішуються найбільш складні проблеми і реалізуються конкретні проекти, до числа яких належать спільні інженерні й технічні розробки з питань охорони атмосфери від промислових викидів, запобігання забруднень під час сільськогосподарських робіт, збереження дикої флори і фауни, створення заповідників та ін. Реалізацією цих проектів займаються різноманітні європейські спеціалізовані як урядові, так і громадські організації.

Важливим елементом реалізації екологічної політики в Європі є перспектива включення проблем захисту навколишнього середовища в проєкт Конституції ЄС. Показовим є те, що з часів підписання Маастрихтського договору Європейський Союз поступово перетворюється в «Екологічний союз».

На останок, слід зазначити, що в країнах ЄС формування екологічної свідомості, екологічної культури громадянина відбувається майже від самого народження людини і продовжується протягом усього життя. Досвід ЄС можна вважати зразковим для всіх держав світу, але для того щоб повноцінно використати цей досвід інноваційного екологічно безпечного розвитку слід перш за все усвідомити значущість екологічних проблем, що постали перед суспільством, та виваженими послідовними заходами, спрямованими на забезпечення належного рівня екологічної освіти поступово формувати високий рівень екологічної культури нового покоління, яке буде розв'язувати в найближчому майбутньому глобальні питання, в тому числі, що стосуються екологічної безпеки.

І навіть сьогодні, коли людство живе у надзвичайно складні часи, а міжнародні гравці намагаються вплинути на світовий устрій та відсунути на другий план проблеми екологічної безпеки, так США ініціюють виведення країни з Паризької кліматичної угоди, КНДР продовжує ядерні випробування, завдаючи невіправної шкоди наземним, підземним та морським екосистемам, Росія розпалює військові конфлікти, що призводять до еколого-гуманітарних катастроф в регіонах Україна та Сирії, Європа залишається головним арбітром світового порядку та невпинно дотримується курсу на збереження миру та екологічної безпеки.

Література:

1. Мельник О., Коренева І., Загородня Л., Данильченко І. 2016. European union environmental security: the only achieving strategy, Науковий журнал «Securitologia», №. 23. – С. 47-57. Польща. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://securitologia.edu.pl/resources/html/article/details?id=135916> (останній доступ: 09.06.17).
2. Качуринер В.Л. 2013. Становлення та розвиток політики Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища та екологічних стандартів виробництва, Науковий журнал Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Закон, № 5, С. 326-331.
3. Волес В. 2004. Творення політики в Європейському Союзі, Пер. з англ. В. Волес, Г. Волес. – Київ., 2004. – 871 с.
4. Мельник О. С., Коренева І. М., Загородня Л. П., Данильченко І. Г. 2017, Досвід європейських країн у вирішенні питань екологічної безпеки. – Суми, 2017. – 400 с.
5. 2016 Environmental Performance Index Launch [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://www.socialconnectedness.org/2016-environmental-performance-index-launch/> (останній доступ: 06.06.2017).

УДК.336.76.368

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ

Ріппа М.Б., канд. екон. наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України, Україна

Учасник конференції

Розкрито теоретичні засади недержавного пенсійного забезпечення. Проаналізовано стан та розвиток недержавних пенсійних фондів як важливої ланки фінансової системи та елементу соціально-інвестиційної інфраструктури фінансового ринку. На основі динаміки основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів України упродовж 2014-2016 рр. визначено тенденції у розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Розглянуто структуру діючих недержавних пенсійних фондів (відкритих, корпоративних, професійних), їх територіальний розподіл. Проаналізовано динаміку активів та напрямки їх інвестування.

Ключові слова: *недержавне пенсійне забезпечення, недержавні пенсійні фонди, учасники фінансового ринку.*

Theoretical foundations of the non-state pension provision are revealed. Development of the state and non-state pension funds as an important part of the financial system and an element of the social and investment infrastructure of the financial market are analyzed. Trends in the development of non-state pension provision are identified; they are based on the dynamics of the main indicators of the activity of non-state pension funds of Ukraine during 2014-2016. The structure of existing non-state pension funds (open, corporate, professional), their territorial distribution is considered. The dynamics of assets and directions of their investment are analyzed.

Keywords: *non-state pension provision, non-state pension funds, participants in the financial market.*

У сучасних умовах фінансовий ринок є одним із головних механізмів руху капіталу між окремими суб'єктами, галузями, державами. Тісно пов'язаний з реальним сектором економіки, він виконує важливу роль, стимулюючи економічне зростання, забезпечуючи ефективність вкладення та рух капіталу.

Останніми роками на особливу увагу заслуговують такі учасники фінансового ринку, як недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ), що виступають у ролі інституційних інвесторів, оскільки акумулюють грошові кошти юридичних і фізичних осіб у вигляді пенсійних внесків і зобов'язуються їх збільшити шляхом інвестування в різноманітні фінансові інструменти, які функціонують на ринку. Проте діяльність недержавних пенсійних фондів, їх вплив на економічні процеси не можна оцінити однозначно. Періодичні кризи, що охоплюють окремі національні ринки і світову економіку в цілому, як правило, проявляються як диспропорції у розвитку фінансової системи та невіддільні від недоліків у діяльності недержавних пенсійних фондів. Зокрема, остання глобальна економічна криза вкотре засвідчила існування реальних загроз для економіки у випадку недостатньої ефективності діяльності недержавних пенсійних фондів та їх регулювання.

Питання місця та ролі недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку, управління їх активами перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Тут важливо відзначити внесок таких зарубіжних вчених: З. Боді, С.Ф. Фабоцці, Дж. Фрідмана та ін. Українська наука за період незалежності зробила також вагомі кроки, досліджуючи проблеми діяльності недержавних пенсійних фондів. Зокрема, ці питання розглядалися в роботах В. Корнєєва, О. Кириленко, Д. Леонова, В. Мельничука, С. Онишко, Г. Терещенко, Н. Ткаченко, А. Федоренка, Н. Цікановської, Л. Яременко.

В рамках трирівневої системи пенсійного забезпечення України, яка запроваджена з 01.01.2004 р. із прийняттям Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1, 2] нині в повному обсязі функціонує тільки модернізована солідарна система (I-й рівень) і третій рівень – недержавне пенсійне забезпечення. На відміну від системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування або солідарної системи, яка базується на принципах солідарності, субсидування та здійснення виплати пенсій за рахунок коштів Пенсійного фонду України, недержавне пенсійне забезпечення ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, визначених законодавством, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

З прийняттям 09.07.2003 р. Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» в Україні почала формуватися система недержавного пенсійного забезпечення [2]:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;
- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;
- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень.

Розбудова недержавного пенсійного забезпечення в Україні, триває із 2004 р. Чинне законодавство надає громадянам максимальну свободу вибору механізмів, які пропонує фінансовий ринок, щоб накопичити собі кошти на старість. Найпоширенішою організаційною формою недержавного пенсійного забезпечення є недержавні пенсійні фонди (НПФ). Слід зауважити, що запуск ринку НПФ планувався як етап пенсійної реформи що передував запровадженню системи загальнообов'язкового державного пенсійного накопичення – II-го рівня пенсійної системи України.

Недержавні пенсійні фонди є важливим сегментом сучасної фінансової системи, виконуючи фінансову, інвестиційну й соціальну функції. Фінансова функція НПФ проявляється головним чином у тому, що вони дають змогу акумулювати значний обсяг заощаджень у вигляді добровільних пенсійних внесків та трансформувати їх у інвестиції. Інвестиційна функція полягає в тому, що в системі НПФ може формуватися потужний довгостроковий інвестиційний ресурс, використання якого, як показує досвід розвинених країн сприяє економічному зростанню. Соціальна функція проявляється у тому, що НПФ надають можливість їх учасникам сформувати індивідуальний розмір пенсії, який визначається бажанням й можливостями індивіда. Іншими словами, система НПФ надає інструментарій для формування матеріального забезпечення у старості за власною ініціативою [3, с. 88].

У 2005 році на ринку недержавного пенсійного забезпечення почався бум. НПФ створювали роботодавці для своїх співробітників, профспілки – для своїх членів, з'явилися також і відкриті фонди для всіх. Динаміка створення НПФ упродовж 12 років була неоднорідною. Свідченням цього є статистичні дані проілюстровані на рис.1.

Як бачимо, упродовж 2005-2008 рр. їх чисельність щорічно зростала, а починаючи з 2009 р. на ринку НПФ починається період рецесії. Зменшення кількості НПФ зумовлено рядом факторів: по-перше, ліквідацією фондів, які не здійснювали діяльності; по-друге, відмовою засновників від розвитку НПФ, у чому значну роль відіграла фінансово-економічна криза; по-третє, широким розвитком процесів злиття [4]. Це також свідчить про певну концентрацію ринку. Варто зауважити, що в цей період відбулось скорочення кількості недержавних пенсійних фондів після перших років становлення ринку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. У країнах Центральної та Східної Європи, що розпочали пенсійну реформу на 5-10 років раніше ніж Україна (Польща, Угорщина, Чехія та інші) кількість НПФ також поступово скорочувалась і зараз складає 5-20 фондів [5].

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг станом на 31.12.2016 р. до Державного реєстру фінансових установ включено 64 недержавних пенсійних фондів, та 22 адміністратора НПФ.

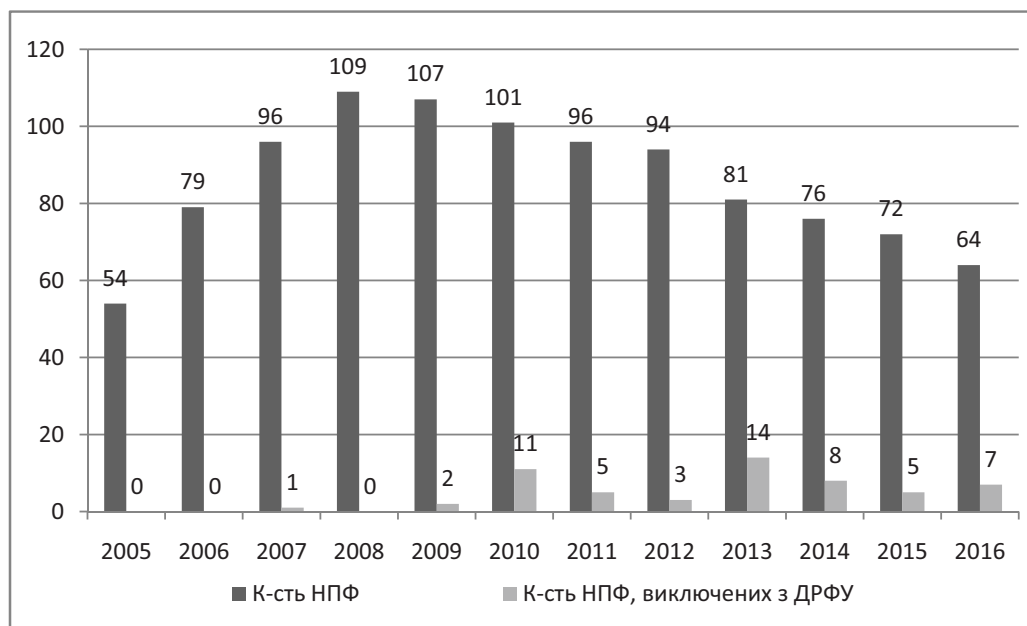

Рис. 1. Динаміка чисельності недержавних пенсійних фондів України.

Особливістю чинного ринку НПФ є їх нерівномірне розміщення за територіальним принципом. Так, згідно з даними Державного реєстру фінансових установ станом на 31.12.2016 р. недержавні пенсійні фонди зареєстровано у 8 із 24 регіонів України. Найбільша кількість НПФ зосереджена у м. Києві – 46, або 71,9% усіх фондів, у Донецькій обл. – 6 (9,4%), Дніпропетровській обл. – 4 (6,2%), Львівській обл. – 1 (3,1%), Івано-Франківській – 2 (3,1%), Харківській – 2 (3,1%), Одеській – 1 (1,8%), Херсонській – 1 (1,8%), а в 16 областях – не створено жодного [4].

Активність роботодавців, професійних спілок та фінансових організацій щодо участі в системі недержавного пенсійного забезпечення відображає структуру засновників НПФ. Якщо на початкових етапах розвитку НПФ майже 60% всіх засновників складала підприємства реального сектору економіки, то сьогодні картина зазнала певних змін. Рис. 2. демонструє, що 44% засновників НПФ припадає на фінансові компанії, зокрема страхові компанії, банки, інвестиційні компанії тощо. Поширеною практикою є наявність у складі засновників НПФ компанії з управління активами (КУА), які і здійснюють обслуговування фондів. Так, відповідно до законодавства у разі створення власного корпоративного пенсійного фонду КУА або банківська установа має право здійснювати управління активами такого фонду та його адміністрування за умови отримання відповідних ліцензій.

Найбільш популярними в Україні продовжують залишатися НПФ створені у формі відкритих товариств. За офіційно оприлюдненими даними Української асоціації інвестиційного бізнесу їх чисельність на початок 2017 р. склала – 52 товариства (в них можуть вкладати кошти рядові українці, які вирішили потурбуватись про свою майбутню пенсію).

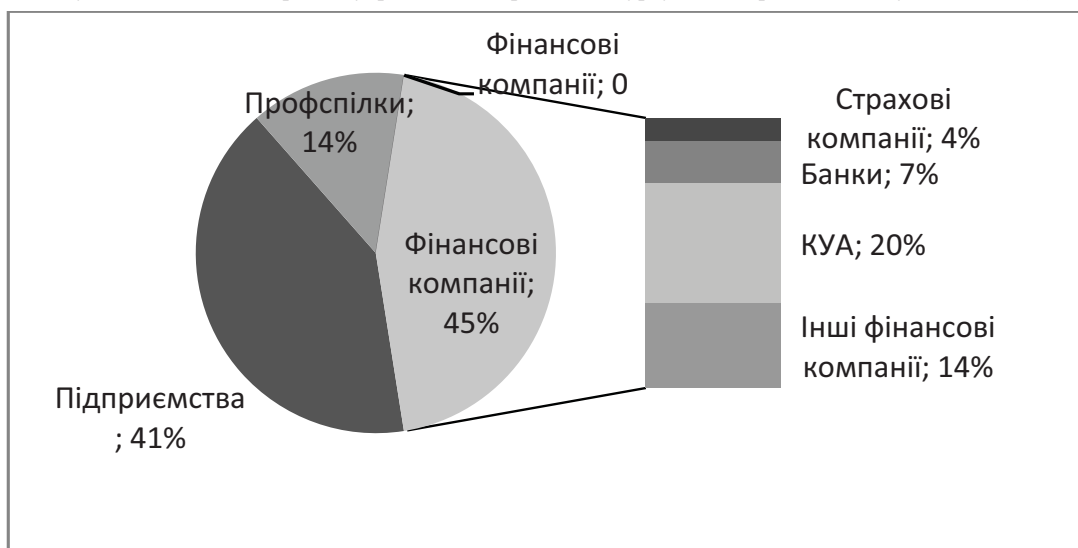

Рис. 2. Структура засновників НПФ.

Ще 8 фондів – корпоративні, створені роботодавцями для своїх співробітників. Власні фонди є у ДАТ «Чорноморнафтогаз», Концерн «Стирол», ПАТ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод», ТОВ «ЕМЕК Україна», Національного банку України, Укресімбанку, Укрпошти, 7 – є корпоративними і 6 – професійними (рис. 3). Варто зазначити, що частка відкритих НПФ є стабільною протягом всього періоду їх функціонування (2005 р. – 78%, 2007 р. – 78%, 2010 р. – 82%). Ще 6 – професійні НПФ, їх засновниками являються професійні об'єднання, або профспілки (напр. – професійний фонд залізничників)[6].

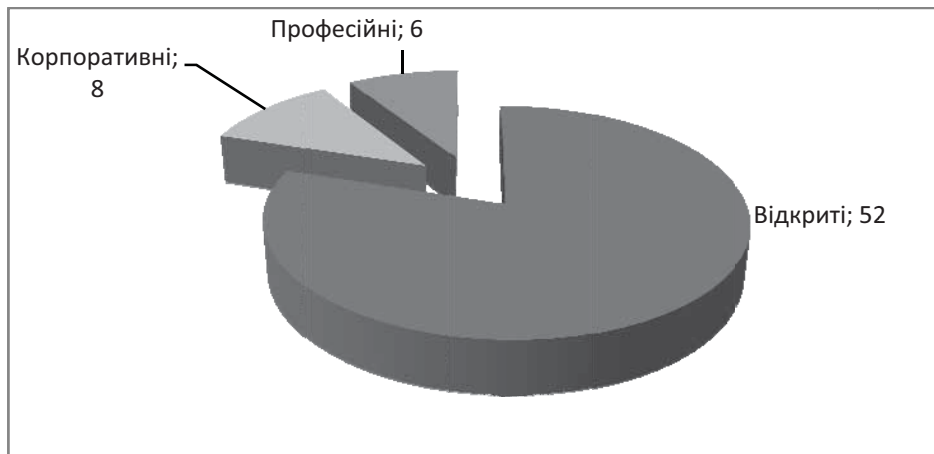

Рис. 3. Склад і структура недержавних пенсійних фондів в Україні станом на 31.12.2016 р.

Динаміка основних показників, які характеризують зміни у розвитку недержавних пенсійних фондів упродовж 2014-2016 рр. показана у табл.1.

Аналіз динаміки основних показників представлених у табл.1, та щорічних звітів Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, Української асоціації інвестиційного бізнесу [4], свідчать про позитивні тенденції на ринку недержавного пенсійного забезпечення. Станом на 31.12.2016 р. адміністраторами недержавних пенсійних фондів укладено 62,6 тис. пенсійних контрактів, що на 2,9 тис. (4,6%) більше порівняно з 31.12.2015 р.

Табл. 1.

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів України упродовж 2014-2016 рр.

Показники	Станом на:			Відхилення у 2016 порівняно з:			
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2014		2015	
				млн. грн.	%	млн. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	55,1	59,7	62,6	7,5	13,6%	2,9	4,9%
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис. осіб	833,7	836,7	834,0	0,3	0,01%	-2,7	-0,3%
Загальні активи НПФ, млн. грн.	2 469,2	1 980,0	2 138,7	-330,5	-13,3%	158,7	8,0
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1 808,2	1 886,8	1 895,2	87,0	4,8	8,4	0,4
у тому числі:							
- від фізичних осіб;	71,4	80,3	92,2	20,8	29,1	11,9	14,8
- від фізичних осіб-підприємців;	0,2	0,2	0,2		0,0%		0,0
- від юридичних осіб.	1 736,1	1 806,3	1 802,1	66,0	3,8	-4,2	-0,2
Пенсійні виплати, млн. грн.	421,4	557,1	629,9	208,5	49,4	72,8	13,1
Кількість осіб, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	75,6	82,2	81,3	5,7	7,5	-0,9	-1,1
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1 266,0	872,2	1 080,5	-185,5	-14,6%	208,3	23,9
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	1 095,0	657,0	834,8	-260,2	-40,0%	177,8	27,1
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	171,0	215,2	245,7	74,7	43,6	30,5	14,2%

* - розраховано і складено автором на основі [4,9].

Якісним показником розвитку НПФ є розмір пенсійних внесків, які мають тенденцію до зростання, принагідно, слід зауважити, що у структурі 95% – це внески юридичних осіб, разом з тим, упродовж досліджуваного періоду має місце збільшення питомої ваги внесків від фізичних осіб з 3,7% до 5%, це свідчить про зростання довіри населення до даного фінансового інституту. Нині серед учасників недержавних пенсійних фондів переважають чоловіки (у 2015-2016 рр. – 58,1%) у кожній віковій групі, а також особи віком від 25-50 років, які краще усвідомлюють необхідність акумуляції додаткових заощаджень у випадку виходу на пенсію. Частка таких учасників у 2016 р. становила 62,4%. Найбільш консервативною групою учасників НПФ – є молоді люди віком до 25 років (3,1% усіх учасників), а у всіх вікових групах – є жінки [7, с. 14].

Загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, станом на 31.12.2016 р. становила 2 139 млн. грн, що на 8,0%, або на 158,7 млн. грн. більше в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року та на 13,4%, або на 330,5 млн. грн. менше в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року.

Водночас потрібно констатувати, що левову частку активів системи недержавних пенсійних фондів утримує один учасник – корпоративний НПФ Національного банку України. За даними Національної асоціації НПФ та адміністраторів НПФ, станом на 31.12.16 р. на корпоративний НПФ НБУ припадало близько 50% (983,8 млн. грн.) вартості чистих активів системи недержавного пенсійного забезпечення України. На думку багатьох учасників ринку, показники корпоративного НПФ НБУ багато в чому й формують “позитивний” результат ринку в цілому [6].

Значна увага приділяється вибору інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу. Переважним напрямом інвестування пенсійних активів стали депозити в банках (41,3% інвестованих активів), цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів (41,0%), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (9,4%), акції українських емітентів (0,7%) [4].

Недержавними пенсійними фондами станом на 31.12.2016 р. було здійснено пенсійні виплати для 81,3 тис. учасників на суму 629,9 млн. грн., при цьому переважали одноразові виплати, середній розмір яких на одного учасника становив 6,4 тис. грн. Це є наслідком, як низького рівня заробітної плати працюючого населення, так і непопулярністю цих фінансових інститутів серед населення.

Наразі недержавні пенсійні фонди є новими фінансовими інституціями для переважної більшості населення України. Цим і пояснюється недовіра громадян до них. Сьогодні держава не стимулює довіру громадян до існування системи недержавного пенсійного забезпечення. Відсутня й загальнодержавна стратегія та не ведеться роз’яснювальна кампанія щодо необхідності самостійного забезпечення працюючим населенням свого майбутнього при виході на пенсію.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що для забезпечення ефективної та стабільної діяльності недержавних пенсійних фондів, необхідно: підвищити вимоги до розкриття інформації про діяльність НПФ та запровадити на загальнодержавному рівні інформаційно-роз’яснювальну кампанію для населення щодо засад функціонування недержавного пенсійного забезпечення; сприяти покращенню розвитку організованого і ліквідного фондового ринку; сформувати додаткові механізми для захисту пенсійних накопичень вкладників з метою захисту їх прав та інтересів; на законодавчому рівні запровадити зміни до інвестиційних обмежень для НПФ шляхом розширення повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг відносно встановлення та зміни нормативів інвестування, оскільки кількість об’єктів інвестування має бути збільшена з огляду на необхідність диверсифікації та хеджування інвестиційних ризиків; переглянути та удосконалити нормативно-правові акти щодо врегулювання діяльності недержавних пенсійних фондів у сфері інвестування.

Таким чином, реалізація окреслених вище напрямів сприятиме ефективному розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні, що і є передумовою для активізації інвестиційних процесів та залучення довгострокових інвестицій в економіку країни.

Література:

1. Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування [Електронний ресурс]: Закон України від 09.07.2003, № 1058–IV., Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi?nreg=1058-15>.
2. Про недержавне пенсійне забезпечення [Електронний ресурс]: Закон України від 09.07.2003, № 1057–IV., Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1057-15>.
3. Камінський А.Б. Дослідження інформаційної прозорості недержавних пенсійних фондів України., А.Б. Камінський, Я.В. Ламовацька., Фінанси України. - 2011., № 4., С. 88-96.
4. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2016., [Електронний ресурс]., Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/NPF%202016.pdf>.
5. Pension markets in focus 2015 [Electronic source]., The Organization for Economic Cooperation and Development., Access mode: <http://www.oecd.org/pensions/PensionMarketsInFocus2015.pdf>.
6. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу., [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/>.
7. Кириленко О.П. Пенсійна система України на шляху реформування., О.П. Кириленко., Світ фінансів., 3 (48), 2016., С. 7-19.
8. Асоціація адміністраторів недержавних пенсійних фондів України Недержавні пенсійні фонди. «Огляд основних положень законодавства про недержавне пенсійне забезпечення», Електронний ресурс., Режим доступу: http://www.pension.kiev.ua/files/Brochure_NPZ.pdf.
9. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг., [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>.
10. Корнєєв В.В. Недержавні пенсійні фонди як важлива складова системи недержавного пенсійного забезпечення: їх сутність та функції., В.В. Корнєєв., Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2077>.
11. Цікановська Н.А. Особливості функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні., Н.А. Цікановська., Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». – 2014., № 2., С. 188–197.

УДК 004.056

БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ: МІФИ І РЕАЛЬНІСТЬ

Ріппа С.П., д-р екон. наук, проф.
Університет державної фіскальної служби України, Україна

Учасник конференції

Розглядаються проблемні питання блокчейн-технологій в контексті найрозповсюдженіших міфів про криптовалюту, аналізується реальний стан ринку електронних грошей, співвідношення його складових і компонентів, наведені основні переваги та перспективи використання.